

Ademloos blijven staan

Vijftig dagen binnen én buiten
het zwaar getroffen Zuyderland

Frank van Opdorp

COLOFON

© 2025

Ademloos blijven staan

Vijftig dagen binnen én buiten het zwaar getroffen Zuyderland

Auteur: Frank van Opdorp (www.frankvanopdorp.nl)

Uitgave: HBPR Uitgeverij (www.hbpr.nl)

ISBN: 978-90-833404-8-7

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever of auteur

VOORWOORD

- door Ralf Smeets -

Als een razende orkaan je raakt, kun je alleen maar hopen dat niet alles wat je lief is, weg waait of kapot gaat. Je probeert er doorheen te komen, je hoopt, houdt elkaar vast en verlangt naar het einde van de ramp. De ramp die dit boek beschrijft duurt langer dan een orkaan en treft mensen op zeer verschillende manieren. Een ramp in slow motion. En hoe leg je mensen uit wat de orkaan doet met de meest getroffen? Hoe kun je duiden en snappen wat er gebeurt en wat je moet doen?

Frank van Opdorp, auteur van dit boek, heeft als communicatie-professional de taak te duiden en helderheid te geven. Dat zien we terug in wat hij geschreven heeft. Het is het eerlijke, directe verhaal over de moeilijkste communicatieklus van zijn leven, in een gezondheidszorgcatastofe van wereldformaat, die iedereen raakt. Die klus krijgt van dag tot dag vorm, in relatie tot onze organisatie Zuyderland, ons land en de wereld. Op de bladzijden van dit boek worden die lijnen een levend geheel. Niet abstract, maar in persoonlijke observaties. Niet alleen geschiedenis, maar ook beleving.

Vaak heb ik zelf verteld over mijn beleving van deze tijd als zorg-professional. Regelmatig zeiden mensen dan: 'Je moet er een boek over schrijven' - en ik denk dat ze gelijk hadden. Ik heb het niet geschreven, maar ik ben heel blij dat dit boek er nu is. Deze schriftelijke weergave van die indringende episode helpt om er vat op te krijgen. En juist nu de crisis voorbij is, kunnen we er op afstand naar kijken, niet meer met acuut gevaar, maar met erkenning voor alles wat die crisis met ons gedaan heeft. Want dat was veel, zoals ik terugvind in mijn eigen woorden op dag 31: 'Zoveel emoties overspoelen het ziekenhuis. Overspoelen ons. Overspoelen de medewerkers hier. En er is zoveel verdriet.'

Als geestelijk verzorger ken ik de kracht van verhalen. Verhalen geven zin en betekenis, ook als het moeilijke verhalen zijn. En de coronaperiode is onderdeel van het verhaal van ons leven. Zij heeft er een plek in en heeft invloed op wie en hoe we zijn. Voor mijzelf was het de grootste confrontatie met kwetsbaarheid die ik gekend heb, waarin ik veel mensen heb zien sterven in eenzaamheid, de machteloosheid van lieve zorgcollega's heb gezien en gevoeld, mijn eigen angst en onzekerheid niet kon wegstoppen. Maar het was ook de tijd waarin we sámen kwetsbaar konden zijn. Ook dat element heeft ons gevormd, want: *'wat je deelt kun je ook samen dragen'*.

Het verhaal van Frank nodigt de lezer uit het eigen verhaal in herinnering te halen en opnieuw vorm te geven. Het helpt mij ervaringen in perspectief te zetten. Het feit dat dit nu voorbij is, helpt mij om te gaan met de onzekerheid in die dagen. Of het leven ooit weer normaal werd en hoe we er doorheen zouden komen, wisten we toen niet. Nu weten we meer en weten we ook dat we de onzekerheid uitgehouden hebben. Voor mij persoonlijk een enorme kracht: dat je een zó grote onzekerheid uit kunt houden. En zo zal iedereen die terugkijkt op 2020 eigen lessen herkennen.

Ik hoop dat de lezer van dit boek gesterkt wordt door het terugkijken op de orkaan. Zo wordt het een belangrijk stuk communicatie en duiding van een fase. Het zal daarnaast vanzelf een instrument zijn waarmee we kunnen verwerken, want we herkennen, we associëren en we herijken ons eigen verhaal met dit verslag van dag tot dag.

Ralf Smeets is directeur van de landelijke Vereniging van Geestelijk VerZorgers (VGVZ) in Zeist, werkte daarnaast als ethicus voor het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en was in 2020 geestelijk verzorger binnen Zuyderland.

INHOUD

Inleiding	7
1. Aswoensdag	• woensdag 26 februari 2020 11
2. Briefje	• donderdag 27 februari 2020 14
3. ‘Diemen is geen Amsterdam’	• vrijdag 28 februari 2020 17
4. Rillingen	• zaterdag 29 februari 19
5. Ground Zero dorp	• zondag 1 maart 2020 21
6. Speciale test	• maandag 2 maart 2020 24
7. De indamfase	• dinsdag 3 maart 2020 26
8. Elleboog	• woensdag 4 maart 2020 28
9. Je zult er maar werken	• donderdag 5 maart 2020 30
10. Niet hetzelfde	• vrijdag 6 maart 2020 34
11. Nachtelijke onrust	• zaterdag 7 maart 2020 37
12. ‘Daar gaan we’	• zondag 8 maart 2020 40
13. Quasi-nonchalante schaterlach	• maandag 9 maart 2020 43
14. Brabant doet niet mee vandaag	• dinsdag 10 maart 2020 48
15. In het oog van de corona-orkaan	• woensdag 11 maart 2020 53
16. Inreisverbod	• donderdag 12 maart 2020 60
17. Vijftien keer op slot	• vrijdag 13 maart 2020 68
18. Flatten the curve	• zaterdag 14 maart 2020 77
19. ‘Let een beetje op elkaar’	• zondag 15 maart 2020 83
20. Twix achter afzetlint	• maandag 16 maart 2020 91
21. Handen stukklappen én -wassen	• dinsdag 17 maart 2020 104
22. Door de knieën	• woensdag 18 maart 2020 113
23. Koele hoofden, warme harten	• donderdag 19 maart 2020 122
24. Witgele rozen voor Rome	• vrijdag 20 maart 2020 131
25. Oefening baart kunst	• zaterdag 21 maart 2020 142
26. Met een boogje eromheen	• zondag 22 maart 2020 150
27. Roadblocks en gezicht op onweer	• maandag 23 maart 2020 157

28. Coronahotel	• dinsdag 24 maart 2020	168
29. Schuif- en puzzelwerk	• woensdag 25 maart 2020	178
30. ‘Fase 3’	• donderdag 26 maart 2020	186
31. Op berenjacht	• vrijdag 27 maart 2020	193
32. Bronsgroen eikenhout	• zaterdag 28 maart 2020	201
33. De breedste schouders	• zondag 29 maart 2020	206
34. Glimpjes van het ‘echte’	• maandag 30 maart 2020	210
35. Alleen sámen	• dinsdag 31 maart 2020	217
36. Crisis in een crisis	• woensdag 1 april 2020	223
37. Applaus onderaan de berg	• donderdag 2 april 2020	229
38. Alle beetjes helpen	• vrijdag 3 april 2020	234
39. Het Grapperhaus-model	• zaterdag 4 april 2020	238
40. Zondagsdienst	• zondag 5 april 2020	241
41. Huiskamergevoel	• maandag 6 april 2020	246
42. Snorkelend IC-personeel	• dinsdag 7 april 2020	250
43. Gunstig vaarwater	• woensdag 8 april 2020	254
44. Ik geef je er hoop voor terug	• donderdag 9 april 2020	258
45. Radertje in het grote geheel	• vrijdag 10 april 2020	263
46. Babelroet	• zaterdag 11 april 2020	267
47. De Paashaas heeft een essentieel beroep	• zondag 12 april 2020	270
48. Verjaardag via Facetime	• maandag 13 april 2020	273
49. Eerste stapjes	• dinsdag 14 april 2020	276
50. Een beetje normaal	• woensdag 15 april 2020	281
Intermezzo		286
147. Voor even wereldnieuws	• dinsdag 21 juli 2020	288
316. De heilige graal	• woensdag 6 januari 2021	294
416. ‘Beste minister’	• vrijdag 16 april 2021	298
608. Galjaardwinnaars	• donderdag 4 november 2021	306
658. Eindspel	• woensdag 24 november 2021	312
Dankwoord		317

INLEIDING

- door Frank van Opdorp -

Hoe beschrijf je een ramp, terwijl je er middenin zit? Hoe beschrijf je die met steeds de helft van de kennis? Hoe beschrijf je iets dat te groot voelt om écht goed in woorden te kunnen vatten?

De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat een groot deel van dit boek geschreven werd nadat de scherpe randjes van de eerste coronagolf af waren. Tijdens de eerste maanden van de pandemie was er ook weinig tot geen ruimte voor het uitwerken van alles wat ik noteerde. Vooral niet in mijn hoofd.

Als een paal boven water stond voor mij vast, dat wat er gebeurde, vastgelegd moest worden. Hoe dan ook. Dan maar met enkele aantekeningen per dag: ‘de uitwerking komt later wel’.

En het moest chronologisch worden beschreven. Dat besloot ik ook al vrij snel. Alleen zo kon de snelheid waarmee alles gebeurde, goed gevat worden. Dat maakt dit verhaal misschien wel extra uniek en beladen. Vooral door de week die begon op de 9e en eindigde op de 15e maart, raakte ik behoorlijk ontgoocheld. Dat dit alles daadwerkelijk binnen zeven dagen tijd plaatsvond, vind ik ook nu nog steeds moeilijk om te geloven.

Aan alles voelde ik: dit is levensveranderend. Dit is geschiedenis. Misschien zelfs wel ‘een voor en een na’. Mijn (nieuws)hart klopte nog nooit zó vaak, zó hard. Soms op het ongezonde af, zou je kunnen zeggen. Maar ook zag ik nooit eerder mijn eigen omgeving zó snel, zó sterk veranderen. De eerste dagen die ik beschrijf, zijn niet eens zo heel vreemd, maar als na een week ook de eerste patiënt op mijn werk in Zuyderland een feit is, gaat het tempo van vrijwel alles pijlsnel omhoog. Regelmatig kreeg ik tijdens het schrijven van dit boek de associatie met het script van een slechte B-film. Ja, misschien is dat nog wel de beste omschrijving.

In de eerste maanden was ik ook bezig met hoe anderen deze periode beleefden. Hoe er - dichtbij en ver weg - mee omgegaan werd. Dan zat ik in een vrij kwartiertje op Youtube te kijken, hoe Rowwen Hèze-zanger Jacques Poels liet zien hoe hij - haast opgesloten in huis - allemaal nieuwe liedjes schreef. En prachtige schilderijen maakte. Er sprak een bepaald soort rust uit.

Of dan appte ik met een vriend in Leiden, over hoe het hem daar verging. ‘Wat een tijd, hè?’ En dan was er een reportage op het nieuws over Brazilië en keek ik vol verbazing naar wat die mensen daar vertelden. Een heel andere wereld, maar ze hadden met precies dezelfde zorgen en verrassingen te maken als ik, hier in Zuid-Limburg. Je kunt het gerust een fascinatie noemen: ik wilde een soort van tijdsgeest vangen. Het intrigeerde me en ik wilde alles weten. Alles.

En dan was er nog de tegenstelling tussen het leven binnen en buiten mijn werkplek Zuyderland. Zeker na het op slot gaan van al onze locaties was het dagelijks schipperen tussen twee werelden. Ik kon aan de mensen buiten vaak maar moeilijk onder woorden brengen wat er allemaal gebeurde binnen onze grote zorgorganisatie. Het was té veel.

Wat ik meemaakte, vormde de grootste uitdaging in mijn op dat moment negenjarige communicatieloopbaan in Zuyderland, weet ik nu. Intern ging de bezorgdheid vooral om de vraag: kunnen we dit aan als organisatie?

Terugkijkend zou Robert Landewé, een van de medisch specialisten, vertellen: ‘Nuchter boerenverstand en pragmatisme bleken belangrijker dan bestaande calamiteitenplannen. Vanaf dat moment stonden alle neuzen in het ziekenhuis in dezelfde richting.’

En dat was zo: iedereen had een rotsvast vertrouwen in onze organisatie én in elkaar. Maar we waren ook niet eerder zo op de proef gesteld. En dus was enkel vertrouwen niet genoeg om te weten hoe dit verhaal zou eindigen. Voor mij persoonlijk kwamen alle communicatie-ervaringen van de afgelopen jaren in deze crisis bijeen. De adrenaline hing in de gangen, vrijwel dagelijks.

Het nieuws dat het buitenlandse virus uit dat verre China ineens ook hier en daar in Europa de kop opstak, was tijdens carnaval in 2020 wel al onderwerp van gesprek. Maar het hield me nog niet erg bezig tijdens het feestgedruis.

De start van deze ‘ramp in slow motion’, zoals David Jongen, bestuursvoorzitter van Zuyderland, het maanden later zou noemen, begon voor mij pas vlak daarna, op (as)woensdag 26 februari. De eerste keer dat ik over het coronavirus hoorde in relatie tot mijn werkgever Zuyderland. Om die reden heb ik in dit boek Aswoensdag tot ‘dag één’ gedoopt.

2020 zou een geweldig jaar worden, iedereen zei dat op Nieuwjaarsdag. Maar er heersten ook de nodige zorgen. Klimaat, stikstof: het was begin 2020 allemaal al onderwerp van het debat.

En ineens voelde het alsof er keihard op de rem werd getrapt. Alles kwam tot stilstand. Bij het ‘briefje van Bruins’, dat reeds op de tweede dag in mijn boek de revue passeert, was er natuurlijk al veel meer aan de hand. Maar wisten wij veel?

Het ‘uitstampen’ per corona-geval (zorgen dat het zich niet verder kon verspreiden) leek eerst nog een serieuze tactiek. De GGD’s draaiden honderd miljoen overuren, bij wijze van. Maar hier in het zuiden bleek die aanpak al vrij snel niet meer mogelijk. Binnen enkele dagen ontwikkelde zich een omvangrijke noodsituatie die niet snel voorbij zou zijn.

Dit is een verhaal van ons allemaal en van een periode die op ons netvlies gebrand staat. Voor de één misschien een saaie periode, voor de ander een verdrietige, met het wegvallen van geliefden. Dat laatste is mij gelukkig bespaard gebleven, maar door dit verhaal te vertellen, met steeds mijn eigen ervaring voorop, hoop ik dat het ook ieders persoonlijke beleving triggert - en herinneringen een rustgevende plek krijgen voor de toekomst.

Ergens midden in dit verhaal, beschrijf ik hoe mijn oog valt op een foto uit 2011, van mij en mijn zonnebril vóór het ziekenhuis in

Heerlen. Hoe die foto me terugbrengt naar dat specifieke moment. Dat was een zonnige dag – ik werkte toen net twee maanden bij Atrium MC, dat later Zuyderland zou worden. Bij het zien van die foto realiseerde ik me ineens pas goed dat ik negen jaar later, op precies diezelfde plek, de grootste gezondheids crisis in honderd jaar van heel dichtbij meemaakte.

Op dat moment kwam alles samen. De wereld die op zijn kop stond, de zwaar getroffen organisatie waarin ik werkte en de indruk die alles maakte op mijn eigen leven, op mijn familie en op mijn vrienden. Het is ook daar waar de eerste ideeën voor dit boek zijn ontstaan. Dit tijdsbeeld moet, vanuit een persoonlijke blik, vastgelegd worden, besloot ik.

En de foto en reflectie in mijn zonnebril? Die haalden bijna vijf jaar later de cover van dit boek.